

Izkušaj vseh dan
medel in pravočiv.
—
Issued daily except Sun-
days and holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni
prostori:
2687 S. Lawrence Ave.
—
Office of Publication:
2687 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XIX.

Črna lista
je 25.29

Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., četrtek, 16. decembra (Dec. 16), 1926.

Subscription
\$5.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 294

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

BREZPOSELNOT V NEW YORKU PADA

V povojnem času se je to zgodilo že tretjič v mesecu novembru. — Prizadeta je hudo tekstilna industrija.

Albany, N. Y. — Industrijski komisar države New York poroča, da se je v mesecu novembru v tej državi ravnotako znižalo število zaposlenih delavcev kot v državi Illinois. V tem mesecu je bilo 18,000 delavcev brez dela. Poročilo nadaljuje, da je letos v mesecu novembru bilo za tri odstotke manj zaposlenih delavcev kot v mesecu novembru leta 1925, za devet odstotkov manj kot v mesecu letu 1923, in 17 odstotkov manj kot v mesecu novembru leta 1927.

To je že tretjič, da se je število zaposlenih delavcev znižalo v mesecu novembru. Letos se je število zaposlenih delavcev znižalo v kovinski industriji za štiri in v avtomobilski industriji za pet odstotkov. Delavci v drugih industrijah so tudi trpeli, posebno v tekstilni. V tej industriji ni bilo skoraj dela.

Kadar se bliža zima, takrat naraste tudi brezposelnost med delavci. Trpljenje brezposelnih delavcev je pozimi veliko večje kot poleti.

Delavci podpirajo boj učiteljev za pravico

Solski odbor ni povabil učiteljev, ker niso hoteli učiti stvari, ki so v protislovju z njihovimi načeli.

New York, N. Y. — Solski odbor ni povabil učitelja Abraham Lefkowitza in učiteljice Ruth Gillette Hardy in Jessie Wallace Hughana, ker niso hoteli učiti otrok stvari, ki so proti njihovim načelom. Vsi trije — učitelj in učiteljici — so bili priporočeni zaradi njihove sposobnosti za avanzme.

Učiteljska unija se je takoj zanje potegnila. Zdaj je prišla na pomoč še delavska strokovna centrala v New Yorku. Odbor newyorške delavske strokovne centrala je sklenil, da bo zahteval za vse tri pravice od župana Walkerja. Centrala je dalje sklenila, da se učiteljski uniji odkaže znaten znesek, da bo lahko vodila boj za tri zaposeljevalce — učitelja in in učiteljici.

Senat omili na- soljniški zakon

Žene in otroci imigrantov smejo priti izven kvote. Razprava v zbornici o Sabathovi predlogi.

Washington, D. C. — Naseljenjski zakon iz leta 1924 je do bil v torku v senatu dva amandamenta. Sprejeta je bila točka, da dobi Američanka, ki poroči ino- zemca, nazaj svoje državljanске pravice; druga točka pa določa, da smejo priti v Ameriko žene in otroci imigrantov izven kvote. Inozemec, ki ima v starem kraju ženo in otroke, ki so od- vihani od njega, lahko dobi sme- ženo in otroke ne glede na kvoto.

Prihodnji teden pride v po- slanski zbornici na dnevni red predloga kongresnika Sabatha, ki določa, da se kvota naselje- nikov opira na ljudsko štetje v letu 1920.

Stoletnik živi v Chicagu.

Kako je Lewis agitiral zadnje dni pred volitvami

Govoril je na slavnostnih poje- dinah. — Povzdigovali so ga političarji in duhovni.

Wilkes-Barre, Pa. (F. P.) — Delavski tajnik James J. Davis in John L. Lewis, predsednik rudarske organizacije, sta govo- rila na slavnosti pojedini v Plymouthu proti znižanju mez- de. Banket je bil prirejen na- čast George A. Gwilliamu, vod- ju okrajnih zemljiških knjig, ki je bil župan Plymoutha ob času stavke na antracitnem polju leta 1923. Ob času stavke je bil Gwilliam predsednik odbora za odpomoč stavkarjem.

Davis je izjavil, da bi znižanje mezde za eden ali dva do- larje za 41,000,000 delavcev bila velika nesreča. In to se bo na- glašalo v mesecu aprilu prihod- njega leta. Ob tem času bodo rudarji mogoče stavkali proti znižanju mezde.

Lewis je dejal, da se ameriški rudarji nahajajo v boljsem po- ložaju kot britski, ker se njih organizacija postavlja po robu proti znižanju mezde. Lewis ni direktno kazal na politično bor- bo v njegovi organizaciji.

Banket so priredile plymout- ske lokalne unije. Okrog 300 do 400 rudarjev je korakalo v povorki, njim so pa sledile limo- zine. V njih so sedeli podgo- verni James za Pensylvanijo, ki je bil izvoljen na Fisherjevi republikanski glasovnici, di- striktni predsedniki, katoliški duhovni Curran in drugi. Cur- ran je v kratkem govoru pripo- ročil Lewisa kot bodočega pred- sednika Združenih držav.

Drugi banket, ki se ga je Lewis udeležil, je bil v Hazelt- nu. Priredila mu ga je ognje- gasna kompanija 14. mestnega okraja. Nedavno od tega je po- stal častni član te kompanije.

Kongres pozvan, naj prime Forda

Fordova izjava, da mednarodni židje kontrolirajo finance a- meriške vlade, izzvala akcijo v zbornici.

Washington, D. C. — Kon- gresnik Sol Bloom, demokrat iz New Yorka, je v torku predložil resolucijo, s katero zahteva, da kongres pokliče Henry Forda, detroitskega avtomobilskega magnata, na odgovor radi izjave v njegovem listu "Dearborn In- dependent." Ford je napisal čla- nek, v katerem zopet napada ži- de in med drugim piše, da me- narodni židje kontrolirajo vse fi- nance ameriške vlade, vključno z federalne rezervne banke. Bloom predlaga, da Ford dokaže to svo- jo trditev.

HUDA ZIMA PRIGNALA REV- ŠCINO NA DAN.

Velik naval v mestu na dobrode- ne ustanove za pomoč revežem.

Chicago. — Hud mraz, ki je objel večji del dežele, je tudi Chicagu zajel v svoje krepnje. Ter tako najbolj prizadel revne in uboge prebivalce, ki sedaj zmrzujejo mraza, povrh tega pa nimajo kaj jesti, da bi jih hrana držala gorke. Vsa beda pride ob takih slučajih na dan, ki se drugače skriva in je ni vi- deti.

Velik naval je bil zadnja dva dni na razne dobrodelne ustanove, da pomagajo revežem, da ne pomro gladu in mraza. Zelo ve- liko družin je, ki nimajo nika- kega kuriva in ne denarja, da bi si kupile dry ali premoga; da si razgrejejo stanovanja. Otroci starih revnih družin so večraj kupovali premog na funte, ker nimajo denarja, da bi ga kupili tona ali pol.

V enem takem slučaju, kjer se je beda naselila z vso svojo grozoto, je prišla mati desetih otrok v urad dobrodelne ustano- ve, katerih oče je mrtev ter njih mati na robu alabega zdravlja, naj ji pomagajo.

Brezdele je tudi vzrok, da več ubogih družin trpi in zmr- zuje. Ali je potreba, da se dogajajo take reči? V sedanjih družbi je to neka navadna stvar, ker je tako u- rejena, da imamo na eni strani bogatino, ki ne vedo kaj bi po- čeli z denarjem, na drugi pa i- mammo proletarce, ki bi radi de- la, pa dela ne dobe, ko ga pa dobe, pa ne zaslužijo toliko, da bi si prihranili kaj za slabe ča- se. Tako je današnja družba, ki jo vlada kapitalizem.

Položaj stavke škot- larskih delavcev boljji

Ena največjih škotlarskih tvrdk je podpisala pogodbo. — Uč- nek tega sporazuma postane dalekosežen. — Policijaki nad- zornik prelakuje policajske brutalnosti.

New York, N. Y. — Izgledi za izravnavo stavke škotlarskih delavcev so boljji, kakor so bili kdaj prej. Ena izmed največ- jih tvrdk je podpisala pogodbo z unijo. Letos se je od podjetni- ške organizacije in pristala na zahteve delavcev. Dasiravno to pomeni, da se vrne le 75 delav- cev na delo, se pričakuje, da bo učinek tega ravnanja velik. Fred Caiola, ravnatelj unije škotlar- skih delavcev, pričakuje, da bo v kratkem napravljenih še pet- deset sporazumov. Kadar bodo napravljeni se ti sporazumi, bo zlojimen odpor podjetnikov.

Policijaki nadzornik Thomas J. Cummings prelakuje obožbo stavkarjev zaradi brutalnega ravnanja od strani policajev s stavkarji. Prelakava je bila uve- dena na zahtevo Unije za ameri- ške civilne svobodščine.

Bogate žene so odšle z delav- kami na stavkovno stražo in dan prej, preden je prva tvrdka iz- javila, da je pri volji podpisati pogodbo. Aretiranih je bilo o- sem delavcev, a policija je bila oprezna in ni ravnala z njimi brutalno. Policija jih je obtožila nespodobnega obnašanja.

Mraz danes odnoha

Okrog 20 nad ničlo omehta lede- no zimo v Chicagu in okolici. Dvajset oseb zmrznilo. Slana v Californiji.

Chicago. — Nišla, ki je v to- rek pokrila ves srednji zapad z ostrim ledenim mrazom, ima da- nes (četrtek) odnehati. Tako je napovedal vremenski biro v sre- do. Živo srebro v termometru se dvigne na okrog 20 nad nič- lo. V sredo jutraj je padel mraz na tri pod ničlo.

Silen mraz zadnjih dveh dni je udaril vse države srednjega za- pada. Mrzla temperatura je ob- iskala celo jug, ki se vedno po- mešal s toplo klimo. Mrzel dež po- mešan s snegom so imeli v Ala- bami, Texasu, Arkansasu, Loui- siani in Tennesseeju; edino Flo- rida je bila izveta. Mrzlo je bi- lo tudi v južni Kaliforniji, kjer je slana naredila precej škodo.

Dvajset oseb je zmrznilo. V Chicagu so bile štiri žrtve.

Najhujši mraz je bil v Min- nesoti: 38 do 40 pod ničlo.

Agitirajo za "Prosveto"

KOMPANIJA DA- LA BANKET SVO- JIM DELAVCEM

Na banketni govore kompanij- ski uradniki. — To je nove vrste pobratimstvo, ki ga uvažajo ameriški kapitalisti.

Scranton, Pa. — Rudarji, ki delajo za Hudson Coal kompa- nijo niso edini delavci, ki se jim vsiljuje nove vrste pobratim- stvo od strani gospodarjev. Tu- di cestnošlezniki uslužbenec, ki so zaposleni pri Scranton Railway kompaniji, so tudi de- ležni tega najnovejšega kapita- lističnega blagoslova.

Pri prvih dveh obedah, ki ju je kompanija priredila za svoje uslužbence, je svirala godba in uslužbenecem so delili vložke v podobi govorov od strani kompanijskih uradnikov, ko so nosi- li jedila na mizo.

Obratni ravnatelj je predsta- vil Lawrence F. Harta, poslov- nega odbornika divizijske orga- nizacije cestnošleznikov usluž- benec, šte. 188, kot predse- dnika za obedni večer. Kompani- ja izjavlja, da daje ta obede po- bratimstva, kar je kampanja za varnost dosega v mesecu sep- tembru velik uspeh. Kompani- ja priredi enkrat v mesecu obed za vsako lokalno organizacijo.

Šangaj pred padom

Kitajsko revolucijonarna leta so blizajo kitajskemu New Yorku.

Šangaj, 15. dec. — To veliko mesto s najmodernejšim kitaj- skim pristaniščem, ki znači za Kitajsko to, kar je New York za Ameriko, pade v nekaj dneh v roke južnokitajske ali kantonske (kuomintangske) armade. Vse kaže, da je padec Šangaja neizbežen, in prebivalci imajo samo eno željo: čim prej pade, tem bolje, kajti to čakanje je že naredilo ljudi od silne nervoz- ne.

Revolucionarne čete, katere vodi general Čangkašek, so že okupirale provinco Kiangsi in danes se nahajajo v Hangčovu, ki je manj kot sto milj od Šan- gaja. Maršal Sunšanfang, ki se kontrolira kos obrežja s Šan- gajem vred, se je zakopal s svo- jimi četami v strelsko jarko na- okrog Sunkiang, kakih 20 milj južno od Šangaja, kjer bo skušal izvesti zadnjo obrambo prista- nišnega mesta.

Medtem je prišla vest, da se general Fenghušiang, vodja se- vernokitajske ljudske armade, okupiral vso provinco Senci na centralnem zapadu in zdaj pro- dirajo čez provinco Honan proti Hankovu, kjer se njegova glav- na sila združuje s kantonskimi četami.

Načrt voditeljev kuomintanga in kuomintunga je, da takoj po okupaciji Šangaja in Nankinga začne generalno ofenzivo za o- svojitve Pekinga. Maršal Čang- kaškin, edin nasprotnik, s kate- rim revolucionarji se računajo, kontrolira še tri province: Šan- tung, Čihli in Mandčurijo.

Militarizem Poljske.

Variava. 15. dec. — Uradno poročajo, da ima Poljska 400- 000 moč po orožjem. Izdatki za armado znašajo v tem letu 613 milijonov zlotih. Na Poljskem je tudi policija militarizirana.

Sreca na donni strani.

Sioux City, Ia. — Ko so zdrav- niki 14. t. m. operirali B. C. Noo- nana; trgovca s živino, na vne- tem slepiču, so iznašli, da ima Noonan slepiča na levi strani, srce pa na desni.

Stavka krojaških delavcev se je spremenila v izpor

Sesona v krojaški industriji je zdaj slaba. — Vrh tega je v uniji še bratomorni boj.

New York, N. Y. — (F. P.) — Okoli 15,000 do 20,000 krojaških delavcev, ki so izdelovali šenske plašče, je izprtil. Izpor je na- povedala podjetniška organiza- cija American Cloak & Suit Mfrs. Ass'n. Polovica delav- cev je delala v delavnicah, ki so še podpisale pogodbo s organiza- cijo krojaških delavcev. Od te polovice jih komaj dela ena četr- tina zaradi slabe sezone.

Podjetniki se pritožujejo, da jim unija noče dati tistih pogo-jev, kot jih je dala notranjim podjetnikom, t. j. podjetnikom, ki izdelujejo produkte in jih sa- mi prodajajo. Louis Hyman, predsednik stavkovnega odbora, izjavlja, da podjetniki izrabljajo notranji bratomorni boj, ki so ga povzročili voditelji stavke proti gl. (mednarodnim) odbor- nikom, pa zahtevajo več, kot so dobili notranji podjetniki. Ori- ginalno se je boj sukal okoli vprašanja, da se odpusti deset odstotkov delavcev na leto, ako jih dela v delavnici več ko pet- intrideset. Kontraktorji zdaj za- htevajo ravno to pravico za male delodajalce, po vrhu tega pa še delodajalec spremlja poslovnega odbornika, kadar pride pregle- dat delavnico.

Ako bi unija sprejela zahtevo kontraktorjev, tedaj bi se odpo- vedala svojim zahtevam, ki jih je vedno stavila meštarskim podjetnikom, o katerih je unija vedno trdila, da imajo kontrak-

torje pod svojo kontrolo in za- tegadelj morajo biti tudi zanje odgovorni glede razmer v de- lavnicah. Preje so bile vedno ve- like zapreke, kadar je unija ho- tela pri kontraktorjih uveljaviti pogodbo. Glavna zahteva unije je vedno bila, da so meštarski podjetniki odgovorni za razme- re v kontraktorskih delavnicah in da se število kontraktorjev zniža.

Komplicacije nastajajo zara- di bratomornega strankarskega boja v uniji.

Pomoč deenemu krilu pride najbrž od popolnoma novega od- bora, v katerem bodo unijaki odborniki, ki so socialisti. Abra- ham Beckerman, podpredsednik organizacije krojaških delavcev Amalgamated Clothing Workers Union, je podpisal povelj za ohr- nitev unije in za boj proti vsem onim elementom, ki nastopajo pod krinko komunistov za uniče- nje unije. Poleg njega so ta po- ziv podpisali Louis D. Berger, ravnatelj organizacije izdeloval- cev kravat, Samuel A. Beard- sley, predsednik distriktnega sveta srebrninarov delavcev, Samuel Horschkovitz, ravnatelj skupnega odbora izdelovalcev čepic in kenskih klobukov, Mor- ric Feinstein, tajnik Združenih židovskih rodokolcev, Rose Schneiderman, predsednica Žen- ske strokovne lige, Abraham Shlipacoff, ravnatelj Mednarod- ne organizacije izdelovalcev pro- duktov iz usnja. Ta odbor po- zivlje druge delavske skupine, da polližejo svojo zastopnika na konferenco, ki prične dne 21. de- cembra t. l. v New Yorku.

Kolumbov vitez ne da miru v kongresu

Boylan iz New Yorka sopro- zehva prelom diplomatskih sti- kov s Mehiko.

Washington, D. C. — Kon- gresnik Boylan, znani demo- krat in Kolumbov vitez iz New Yorka, je v torku v poslanski zbornici sopro predlagal, da Združene države prekinejo di- plomatike vsi z Mehiko za to- liko časa, dokler Mehika "ne do- bi vlade, ki bo jamčila ameri- škim državljanom varstvo last- nine in življenja ter mehikiškim državljanom versko svobodo." Boylan je čelov o nevarnosti ameriških interesov v Nikaragvi in o imperijalizmu ter bolj- ševizmu mehikiške vlade.

Mexico City, 15. dec. — Me- hikiška vlada je odslavila 500 ka- toličkih učiteljev iz javnih šol, v katerih so hujskali otroke proti predsedniku Callesu. Katoliški episkopat je brž objavil apel na vernike, da podpirajo te učitelje. Predsednik Calles se je večraj odpeljal na desetdnevno potova- nje po deželi.

"ALI JE KAPITALIZEM NE- VARNOST ZA DEMO- KRACIJO?"

Te vprašanje bo predmet debate prihodnje nedelje.

Chicago, Ill. — Chicago Fo- rum priredi v nedeljo dne 19. t. m. veliko debato o vprašanju "Ali je kapitalizem nevarnost za demokracijo?" Debata se bo vršila v prostorni Orchestra Halli. Vprašanje bo potrdil zna- ni Scott Nearing, ekonomičar in socialist, pisatelj in pred- vatelj. Proti vprašanju pa na- stopi James Edward Le Rossig- nol, dekan učilišča za bižniško upravo in profesor ekonomije na univerzi države Nebraska. Le Rossignol je poznan zaradi svojih številnih člankov proti socializmu. Forum bo prede- doval najbrž Clarence Darrow.

Zalosten božič za francoske delavce

Kriza v Franciji vedno večja. Armada brezposelnih raste vsak dan. Turisti beže iz de- žele.

Pariz, 15. dec. — Industrijska kriza v Franciji valed navijanja frankovne valute je vedno več- ja. Industrije so paralizirane in tisoče delavcev je vsak dan vrženih na cesto. Armada brez- poselnih delavcev raste skokoma in beda revnih slojev je nepo- plana.

Ekonomsko krizo je najbolje opaziti v pariških velikih proda- jalnica, ki so navadno vsako leto ta čas pred prazniki polne odjemalcev, letos so pa malone prazne. Nikjer ni kupea. Proda- jalnica, ki oddajajo pomožno osebo.

Tovarne za avtomobile počiva- jo. Francoški avti, ki so pretili poplavit vso Evropo, ko so jih kupovali s cenami franki, so zdaj vršeni s trgov. Nikjer se ne morejo prodati. Tako je tudi z drugimi izdelki.

Drugi udarec za Francoze je odhajanje turistov iz dežele. Bogati Američani, ki navadno prežije zimo v krasnih letovi- ških francoske Rivjere, so od- povedali stanovanja ali zaprli svoje vile in odpotovali domov v Florido ali drugam. Cene v fran- kih so zdaj višje kot v Ameriki v dolarjih.

CVETLIČNI KORZO V PASADENI.

Pasadena, Cal. — Mednarod- ni cvetlični korzo v Pasadeni, Cal., ki vsako leto privleče ve- liko ljudi, bo tvoril letos zopet privlačno silo za tisoče in tisoče ljudi iz vseh krajev Združenih držav. Na inicijativo čehoslo- venskega konzula bodo čehoslo- vaki zastopani s svojim vozom v korzu. Načrt za okrašenje voza in cele skupine je izdelal Edward Visekal, profesor na Otisovem umetniškem zavodu v Los Angelesu.

MUSSOLINI ŽE OSVOJIL ALBANIJO

Vsa deželica je zadolžena Italiji. — Anglija namerava poslati vojno brodovje pred Mussoli- nijev nos.

London, 15. dec. — Tukaj po- ročajo neuradno, da Anglija poš- lje atlantiko in aredozemsko bojno floto na manevre v Sre- dozemsko morje, v bližino južne Italije. Kaj namerava Anglija s to potego, ni še znano.

Zeneva, Švica, 15. dec. — Di- plomatje, ki imajo vpogled v al- banake finance, poročajo, da je Mussolini že okupiral Albanijo — finančno in gospodarsko. Skupina italijanskih bankirjev, med katerimi prevladujejo last- niki banke Credito Italiano, so posodili albanaki vladi 50 mil- jonov zlatih frankov. To posojilo je odobrila Mussolinijeva vlada, ki je tudi diktirala pogoje poso- jila. Pogojl so taki, da se al- banska vlada ne more niti gani- ti. Posojilo je bilo namenjeno za gradnjo cest in trdnjav v Alba- niji, toda albanaka vlada faktič- no ni videla niti enega centa. Gradbeno delo vrši italijanska družba, ki je financirana od i- stih bankirjev. Mussolinijevi bankirji so torej vzeli denar iz levega žepa in ga vtaknili v des- ni žep. Albanija pa mora plače- vati letno čez pet milijon zlatih frankov obresti in poleg tega je zastavila za posojilo vse kolle- kaj vredne naravne zaklade de- želice. Vse ekonomske koncesije, ki jih je Zogu, sedanjí predse- dnik Albanije, obljubil Jugosla- viji, so odnesli Italijani.

Ni čuda, da zdaj Mussolini diktira albanaki vladi pogoje kakršne hoče. Šaj ukanuje svoji koloniji na balkanski strani Ja- drana.

Družba sv. Družine iz- gubila licenco v Penni

Zavarovalni komisar je odvalil dovoljenje za poslovanje tri- najstih bratskim organizaci- jam, ki niso solventne.

Harrisburg, Pa. — Zavaroval- ni komisar Einar Barford je 4. decembra odvzel trinajstim bratskim organizacijam licenco poslovanja v Pennsylvaniji radi ne solventnosti. Med temi je tudi slovenska katoliška organizacija Družba sv. Družine s glavnim sedeštem v Jolietu.

Prizadeta je tudi neka češka organizacija, ostale pa so angle- ške. Organizacija Modern Wood men of America s sedeštem v Rock Islandu, Ill., ki se ponaša, da ima 1,114,000 članov — med katerimi je tudi precej Sloven- cev — je tudi izgubila licenco v Pennsylvaniji. Komisar Barford je dejal, da je ta organizacija le 55 odstotkov solventna.

(Družba sv. Družine ima sa- mo eno društvo v Pennsylvaniji. Nahaja se v East Pittsburghu.)

Coolidge pobil akcije za novo mednarodno pravo.

Washington, D. C. — Resolu- cija za sklicanje zastopnikov vseh narodov na konferenco v svrhu revizije mednarodnega prava in ustanovitve "prave- ga" mirovnega sodišča, katero je predložil pred nekaj dnevi se- nator Borah, pojde na polico in zaapi spanje pravičnega. Pred- sednik Coolidge je informiral se- nat v torku, da "čas še ni zreł za tako konferenco."

Kadar ni Mussolini. je Alfonso atentiran!

Madrid, 15. dec. — Uradna vest se glasi, da je bil izvršen nov poskus atentata na življe- nje kralja Alfonza in diktatorja Rivero. Aretirali so trinajst — ravno trinajst! — anarhistov in kaj je bil zopet rešen.

GLASNIK SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cilevo \$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.15 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.
Naslov za vse, kar ima stik s "Prosveto":
"PROSVETA"
3657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$4.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglepju n. pr. (Nov. 20, 1926) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnem potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

**ANONIMNE OVADBE IN PISMA GL. ODBORNIKOM
ALI UREDNIŠTVU PROSVETE POVZROČAJO
SPORE IN PREPIRE V S. N. P. J.**

Glavni urad Slovenske narodne podporne jednote in uredništvo "Prosvete" dobivajo semintje pisma, ki so brez podpisa, a v njih obtožujejo anonimni pisci enega ali drugega brata simulacije. Če uredništvo dobi taka pisma, jih izroči gl. uradu, da uvede preiskavo; če jih prejme gl. urad, pa seveda tudi uvede preiskavo. Če pravilo na nekem mestu, ako kateri član, društveni odbornik ali glavni odbornik ve, da je kateri član, društveni ali gl. odbornik kršil pravila, pa ga ne naznani, sam zapade kazni.

To nikakor ne pomeni, da naj člani pišejo anonimna pisma uredništvu ali pa glavnemu uradu S. N. P. J. o kršenju pravil. Ampak član naj obtoži dotičnega člana kršenja pravil pri svojem društvu, če je o njem prepričan, da je res kršil pravila.

Dobe se pa ljudje, ki niso člani S. N. P. J. in so na katerega jezni, ki je član ali pa društveni odbornik S. N. P. J., pa napišejo anonimno pismo uredništvu ali gl. uradu, da je ta ali oni član kršil pravila. To povzroči vselej delo glavnemu uradu, ker stvar preiskuje. Navadno se take anonimne ovadbe izkažejo, da so odznotraj votle, zunaj jih pa ni nič.

Tak anonimni dopis je došel tudi iz Marquette, Mich., v hrvatskem jeziku. Dopis obtožuje nekega člana, da je pozimi pijan, da ne dela in vleče bolniško podporo.

Gl. urad je uvedel takoj preiskavo pri društvu. Ovadba je bila zelo nesramna. Na to ovadbo odgovarja brat Thomas Sestan, tajnik društva šte. 487 S. N. P. J. sledeče:

"Tukaj pošljem odgovor tistemu nesramnemu članu, ki se skriva pod steklenico 'munšajna' in se boji priti s svojim imenom na dan. Članu, ki je pisal to pismo brez podpisa, se je najbrž zmešala glava od preobilo zavžitega 'munšajna'. Pismo je pisano v hrvaščini, vmes je pa pomešanih nekaj slovenskih besed. Temu članu povem, da naj pusti naše društvo in našo jednoto v miru. Naše društvo in jednota uživata dober ugled in za to svetujem anonimnemu piscu, da se loti katerega drugega dela, mesto da pisari taka otročja pisma gl. uradu Slovenske narodne podporne jednote. Kdor hoče ljudi kritizirati v listu, naj to stori kot mož in s svojim polnim podpisom.

Znano mi je, kdo je pisal o pismo. On ni sploh član nobene slovenske podporne organizacije, kajti pri S. N. P. J. je treba plačati asesment vsak mesec in S. N. P. J. se ne pusti goljufati.

Uredništvo, ali je vam znano, da ste dobili od našega društva kakšen dopis, ki ga je spisal neki Toni ali Tom Walli. Jaz, John Pekar in Lovrene Kals smo ustanovili naše društvo in spisal sem prošnje vseh članov, a tega imena še nisem slišal v tej naselbini. Odkar se je ustanovilo naše društvo in se pridružilo S. N. P. J., govore nekateri, da je vsak neumen, ki pristopi v naše društvo, ker se denar pošilja v Chicago, da se tam gl. odborniki vozijo v avtomobilih in kade cigare. Nekateri naših rojakov niso hoteli ostati v našem društvu in naši jednoti, pa so se rajše zavarovali pri ameriški zavarovalni družbi. Ljudje pripovedujejo, da je dobra zavarovalna družba, ki plača sto petdeset dolarjev na mesec, ako leži bolnik v bolnišnici, ako pa doma, pa sto na mesec. Posmrtnine pa plača družba tisoč dolarjev. Asesment za tri mesece znaša petnajst dolarjev in 25 centov. Rojaki ne vidijo, da je ta asesment visok, ampak prav z veseljem plačujejo, in sicer na mesec po pet dolarjev in osem centov. Zdravniška plača družba, če je član bolan. To pokazuje, da ima družba popolno kontrolo nad zavarovanimi bolniki. Zaključujem svoje pismo in želim veliko napredka naši materi Jednoti in vsem tistim, ki so našega mišljenja. Zivela Slovenska narodna podpora jednota!"

Tajnikova kritika anonimnega pisca sama na sebi govori, v čigavi službi so oni, ki pišejo anonimna pisma uredništvu in gl. uradu S. N. P. J., v katerih blatio zunanja društva in posamezne člane. Človek, ki nima poguma se podpisati v pismu, katerega je sam spisal in v njem izrekel obtožbe napram svojemu bližnjemu, ni dosti pridn.

Anonimni pisarji delajo spore v društvih, ker imajo razloge, ki slone na njih osebnih koristih.

Važno je tudi to, da tajnik konstatira, da anonimni pisec ni član društva šte. 487, ampak je človek, ki je zunaj jednote in ki je mislil s svojim anonimnim pismom napraviti spor pri društvu in med društvom in gl. uradom S. N. P. J., kajti če bi bil anonimni pisec član društva, bi lahko nastopil na društveni seji, ker mu pravila S. N. P. J. garantirajo popolno svobodo in zaščito, ako je kaj resnice v njegovih očitkih. Ker pa v njegovih očitkih ni resnice, se je poslužil nerodne zvijače—anonimne ovadbe. In kdo je tak človek? Sovražnik Slovenske narodne podporne jednote in v službi temnih elementov in kataliničnih eksistenc, katerih cilj je uničenje Slovenske narodne podporne jednote.

SLIKE IZ NASELBIN

Iz Canonsburga.

Nekako avtomatično delavnost je opaziti zadnji čas v naši naselbini pri podpornih gospodarskih, kulturnih in drugih naprednih društvih.

Za enkrat se hočem omejiti samo na kulturni slovenski dramatični klub "Soča", kateri priredi božično zabavo 25. decembra v prostorih dr. Postojnske jama št. 138 S. N. P. J., začel ob 7. zvečer. Program bo približno kot sledi: "Narodna noša", "Deklamacija", "Snežulica", igra v dveh dejanjih. "Opomin Soči", deklamacija, "Pajsa tobaka in čilica kava", igra v dveh dejanjih. Zatem nastopi "Miklavž", ki bo delil darila vsem navzočim otrokom. Med odmori in po končanem programu bo igral mladinski tamburaški zbor iz naselbine. Program bo v večini izvajala mladina iz naselbine, za katero ima naš dramski klub namen kolikor mogoče se žrtvovati za izobrazbo.

Čas je že, da se začne zanimanje za našo mladino, da se ona vzgoji, in da bodo iz nje izšli dobri zastopniki delavskega naroda, ne pa izdajalci in izkoriščevalci. V prvi vrsti je dolžnost staršev, da otrokom vcepijo veselje do izobrazbe in napredka v pravem delavskem smislu ter jim priporočajo, da posejajo delavske kulturne in napredne društva, katerih naloga in namen mora biti, da se posvetijo in žrtvujejo mladini za njih izobrazbo. Dobili se bo kateri, ki bo rekel: "Kaj pa bo s takimi društvi in napredkom? Nimam kaj pričakovati od tega. Ne bom imel nič dobika iz tega." Tako misli maršalko, a tako misli le sebičnej. Ali dragi bratje, delavci! Takih misli in predsodkov se moramo iznebiti. Res je, če delujemo v takih društvih, da imamo širje v vseh ozihi, ampak žrtvovati se moramo in le potom žrtve bomo dosegli delavski cilj. Torej dragi somišljeniki, ne branite se delati in žrtvovati v takih društvih, ampak pristopite v ista in delujte skupno za izobrazbo svojih in mladine, ki je naša bodočnost, da dosežemo enkrat delavsko svobodo ter se otresemo verig modernega suženjstva.

V nedeljo, dne 2. jan., 1927 bo letna seja slovenskega dramskega kluba "Soča" v prostorih društva "Postojnska jama" št. 138 S. N. P. J. Vabim vse rojake, da pridejo na to sejo ter pristopijo v dramski klub in nam omogočijo plodnosejše delovanje v tej okolici.

H koncu želim vsem kulturnim in naprednim društvom po širni Ameriki, ki delujejo v pravem delavskem smislu: Srečno novo leto, enako tudi vsem čitateljem "Prosvete".

Z bratstvom pozdravim! — John Zigmund, član dr. Postojnske jama št. 138 S. N. P. J.

V mladini je bodočnost. — Miklavžev večer.

Gross, Kana. — Članstvo S. N. P. J. se zaveda, da bodočnost organizacije je v mladih članih; dokaz je, da se precej število društev obtožuje izključno tu rojenih članov. Dolžnost vseh je, pridobivati mlado generacijo in ji tolaščiti, kaj pomeni podpora organizacija, kot je S. N. P. J. za njih same, v slučaju nesreče ali bolezni. S tem koristimo nam samim, kajti le s pristopanjem mlade članstva more organizacija garantirati, da bo lahko plačevala svoje obljube napram starejšim članom. V prvi vrsti moramo za-

interesirati člane mladinskega oddelka, da ostanejo dobri člani S. N. P. J. ko dosežejo šestnajsto leto. Naše društvo "Zvonček" št. 206 S. N. P. J. se v polni meri zaveda iste dolžnosti, zato je sklenilo, da priredi Miklavžev večer za mladinski oddelak. Pripravljeni odbor je pridno na delu za bogat program. Baje bo del programa tudi v slovaščini.

Na programu bo kratek nagovor v slovaščini in v angleščini s pojasnilom mladini o pomenu te prireditve, dalje petje, igre, deklamacije in drugo. Na koncu programa bo Miklavž delil bogata darila. Do darov bodo upravičeni le tisti otroci, ki se bodo udeležili programa. Torej Miklavž ne bo negel darov po domovih in se plazil skozi dimnike in tudi ne pošiljal po drugih na dom. Torej starši, da gotovo pošljete otroke na program, kajti le na ta način bomo dosegli naš namen, če vse otroke dobimo skupaj, bodo maršalki slišali o S. N. P. J., kar bo v korist njim in nam.

Prireditve se vrši v petek 24. decembra ob sedmih zvečer v šolskih prostorih. Povabljeni ste vsi, mladi in stari, od blizu in od daleč. — Tajnik.

Članom in prijateljem čikaških društev S. N. P. J.

Leto 1926 se bliža svojemu koncu, napočilo bo kmalu zopet novo, kar se je zgodilo še vedno v preteklosti. Imamo sicer še nekaj dni tega leta, glejmo torej, da vsak po svojih močeh izrabimo te dneve in naredimo nekaj v prvi vrsti v prid S. N. P. J. To pa najbolje pokažemo s tem, da se vsi udeležimo takozvane Miklavževе veselice, katero prirede skupno vsa čikaška društva S. N. P. J. v nedeljo popoldne dne 19. t. m. v dvorani S. N. P. J. na Lawndale in 27. cesti. Zabave bo dosti v prvi vrsti za našo mladino, ki je naš ponos in katero moramo za zabavo pridobiti, zato da bo delovala za S. N. P. J., ko nam ne bo mogoče. S tem da imamo našo mladino za seboj, je nam zagotoveno, da nas S. N. P. J. lahko brez težkega podpira, kadar bomo v potrebi. Naj torej noben član ne izostane. Pripeljte s seboj tudi prijatelje in znance, ker le s tem, da zainteresiramo še nečlane za S. N. P. J. in jih pridobimo v društvo, izpolnimo svojo dolžnost napram organizaciji, oziroma društvu h kateremu pripadamo. Naj torej vsak deluje na to, da bo omenjena prireditev imela lep uspeh v vseh ozihi. Pripravljeni odbor vseh društev se trudi, da bo vsak navzoč, kar najbolje postrežen. Mladini pa se bodo tudi delila darila za spomin na društva S. N. P. J.

Ker že ravno pišem v "Prosveto", se mi vidi tudi umestno, da spregovorim potem lista brez besed s gospodarskega stališča čikaških slovenskih naselnikov, namreč tudi na gospodarskem polju se je treba zaščitovati za bodočnost nas samih in naših najdražjih. Kakor vsi narodi, tako imamo tudi Slovenci navadno, da kupimo po svojih močeh kakšne darilce za božič. Zadnja leta sem opazil, da več staršev drugih in tudi slovenske narodnosti nahajajo svojim otrokom bančno kajlico, oziroma da jim vpišejo v takozvani božični klub, da ušijo s tem otroke varčnosti v zgodnji mladosti. Dobra ideja in strinjani se s njo do gotovo niso. Slovenci v Chicago imamo tudi stavbinsko društvo. Priporočal bi torej vsem našim, ki jim je mogoče ku-

piti delnice od jugoslovanskega posojilnega in stavbinskega društva, ker s tem pomagata narodnemu podjetju in učite hraniti mladino, da kaj ima v slučaju potrebe. To je še najboljše, ker le oni, ki je varčen in hrani, lahko podpira, oziroma je član podpornih političnih in narodnih ustanov.

Jugoslovansko stavbino in posojilno društvo zbiruje vsaki petek v dvorani S. N. P. J. in če koga veseli hraniti, je vedno dobro došel. Sicer pa vam vsa potrebna pojamila rade volje da tajnik Jos. Stojak vsaki dan. On živi na 2836 So. Ridgeway ave. Da se mi dopis preveč ne zavleče, končam in ponovno vabim vse, da se skupne veselice čikaških društev udeležite. Želim vsem čitateljem lista vesel božič in srečno novo leto 1927. — John Potekar, član dr. št. 39 S. N. P. J.

Strajk krojaških delavcev v Waukeganu, Ill.

Pri tvrdki Rothschild Cranert Co. v Waukeganu so organizirani delavci in delavke v A. malgamated Clothing Workers Union of America stopili v ponovno stavko v petek dne 10. decembra. V aredu dne 8. dec. so organizirani delavci in delavke ustavili delo ter celi dan v tovarni sedeli na svojih prostorih. Vzrok temu odporu je bil, ker je neki že poprejšnji član organizacije odpovedal organizaciji v plačevanju svoje članke mesečnine. Naravno je, da je ta užival protekcijo od strani kompanije, ker ji je fežeče na tem, da razbije organizacijo v svoji tovarni, ki je komaj kake tri mesece stara. Zvečer 8. t. m. so organizirani delavci takoj iz tovarne imeli svoj sejo, na kateri je bilo po zastopnikih organizacije poročeno, da tega pogoja kompanija nikakor ne sprejme, da bi imenovanega delavca odpustila iz dela. Ako on noče uniškega doneska plačati, je bilo poročeno, da kompanija raje zapusti Waukegan in zopet odide v Chicago, odkoder je radi organizacije pred letom in pol tudi odšla v Waukegan. Še več takih in podobnih poročil je bilo ter celo, da je tovarna še prodana, kar je samo prazno strašilo, ki ima namen delavce oplašiti, češ, ako je res, bodo raje zapustili organizacijo kakor da bi izgubili delo. Delavci in delavke so sklenili drugi dan, v četrtek 9. t. m., ponoviti isto taktiko, priti v tovarno pravočasno ali ne prijeti za delo toliko časa, da se imenovanemu odposlancu ne odstrani iz tovarne. Ob pol enajstih je stopil v aredu tovarne zastopnik kompanije in opozoril vse, da se za trenutek zberejo okrog njega, na kar je naznanil, kdor hoče delati, naj dela, kdor ne, mora pa takoj zapustiti tovarno. Kompanija ne bo nikdar tega sprejela, da bi bil kdo odpušen s dela, ako neče plačati uniškega svojega "dusa". Končno je opozarjal, kdor zapusti v tem trenutku tovarno, naj si zapomni, da ne bo nikdar več imel vetopa. Začelo se je poplavanje. Organizirani se temu barbaru niso dali strahiti ter so 10 minutah izpraznili tovarno in ali na svoj sestanek, da uvrstijo svojo taktiko v nadalje.

V tovarni je ostalo edenindvajset stavkolomcev, med katerimi je tudi neka Hrvatica, ki mi pa do danes ni znano ime. V petek 10. t. m. je bil slučaj neizpremenjen in smo sklenili, da ne gremo nazaj toliko časa, da vsi stavkolomci ne zapustijo tovarne, ker so tudi v tovarni brez pomena. Konstatirati moram, da kompanija daje napačna poročila v svet meščanskemu lokalnemu časopisu in s tem hoče napraviti v javnosti vtis, da je bilo asmo nekaj takih zadržanost, ki so zapustili tovarno ter da je večina ostala na delu, kar ni resnica. Resnica je, da je ostalo v tovarni samo 21 stavkolomcev, ki so bili že med zadnjo stavko, ki je trajala kake tri do štiri tedne in ki je bila končana 18. oktobra t. l. Tovarno je zapustilo 73 organiziranih delavcev in delavk, med katerimi sta dva, ki se nista pri organizaciji, ki se pa dobro zavedata delavskega položaja, ne samo v strokovnem gibanju, ampak tudi na

političnem. Torej je skupaj 75 strajkarjev.

Delavci in delavke! Zaveden delavec ne sprejme dela v podjetjih, v katerih je stavka. — On ne posluša meščanskega časopisa, še manj pa verjame oglasom, v katerih delavcem strožni podjetniki ob času stavke iščejo stavkolazke kajti zaveden delavec ne izdaja samega sebe, pa tudi ne mara nastopiti v vlogi Judeža Iskarjota proti svojim tovarišem. Slovenska naselbina Waukegan in No. Chicago mora stati na strani strajkujočih. — Strajkar.

NAŠI ODRI

"Ciganin" v Clevelandu.

V nedeljo 19. decembra bo z odra Slovenskega narodnega doma v Clevelandu dila čista, neskaljena romantika, bohotno se bo šopiril njen modri cvet ter širil svoj omamljivi vonj med gledalci, ki bodo sledili prizoru, v katerih se bo razpletala zgodba o ciganu Živku, njegovi črnooki hčerki Rožici in o njegovemu sinu Petku.

Rožico ljubi zastavni kmečki fant Ivan in ljubezen mu vrača tudi ona. Petko igra na goši takolepo, da pravi stari Živko: "Svira kot da so vanjo moje srce stlačili." Pa kako ne bi sviral, ko ljubi plavooko Evico in ona njega, akoravno njena mati Rada tej ljubezni nasprotuje ter se poslužuje vseh mogočih areditev, da jo zamori: Na enake ovire naleti Ivan, kateremu zagrozil bogati stric Grga, da ne dobi biti fidele, ako ne zapusti ciganke Rožice. Ivan sicer ljubi Rožico, kot punčko svojega očesa, toda pride poziv, da mora v vojske za dolgo dobo desetlet let in stric Grga je edini, ki ga lahko odkupi. Kaj mu je storiti? Iz težkega položaja ga reši Petko. On je obupal, da bo Evica kdaj njegova ter gre prostovoljno mesto Ivana v vojske.

Tak je začetek romantične zgodbe, ki jo bodo prihodnje nedelje postavili na oder marljivci igralci in igralke dramskega društva "Ivan Cankar". Več vam ne bom pravil, da vam ne prikažem užitka, ki ima pripravljenega za vas Živko in njegova ciganka in negiganska tovarnika.

Nekaj o vlogah. Starega kovača-cigana bo igral g. Anton Eppeh. Tona je imel "aro" na tej vlogi že ves čas, odkar je "Ivan Cankar" dal igro prevesti iz hrvaščine in jo bo tudi igral, kot se za cigana spodobi. On pozna ciganske naturo, ker je doma tam doli od hrvaške meje, kjer cigani še od nekdanj živijo, zato vam garantiram, da bo v vlogi Živkova sam sebe prekosil.

Vloga Rožice bo imela v rokah gdc. Mary Grill. Kot znano po sestankom "Cankarjevih" predstav, je ona ena njegovih najboljših senkanih moči in kdor se je spominja v vlogi Marije Bradjide v komediji "Ciganin", ne bo dvomil, da bo enako dobro rešila vlogo Rožice v "Ciganinu". Da zna lepo peti, tudi veste.

Njen brat Petko bo g. Vatro Grill. On sicer dosedaj še ni bil nikoli cigan, vendar pa upam, da ga ne bo polomil; dasiravno bo to pot prvič nastopil kot goslišč.

Ivan bo g. Frank Plut. On je čisto nova, toda veliko obetajoča moč "Cankarja". Prišel je šele nedavno s svojo soprogo iz Pennsylvanije in ker je navdušen za kulturno delo, se je takoj pridružil veliki družini "Cankarjevih" delavcev. Je izborni pevec, poje namreč kot škranček in je ta vloga, kot nalašč zanj. Pevske točke bo spremljala na klavirju ga. Plut.

Evico bo igrala ga. Emilija Svigel, priljubljena navika in stara moč "Cankarja" po svojih skušnjah na odru namreč: vloga ljubke Evice je jako prikladna za njen temperament.

In potem sta Rada in Maks. Rada sicer pripoveduje botru Grga, da se s mojem ljubita kot dve grlici, ampak kadar ni nikogar blizu, izgleda, kot da bodo vsak čas pretrgali diplomatski odnosaji in da bo izbruhnila vojaka. Ta miroljubni zakoniki parček bosta predstavljala gdc. Jenaš Dagarin in g. Jack Hovmoev. Jakuba se precej časa ni

ZARKOMET

Aletuja!

"The Chicago Daily News" majo že drugi teden vprašalnico. Tam so vprašali: Veruješ v Boga? Veruješ v umrlo dušo? Veruješ v božanstvo Jezusa? Itd. Kdor napiše odgovore, izreže vprašalnico in jo pošlje omenjenemu listu. To je nekakšno glasovanje o verskem položaju v deželi.

Do danes je okrog 1700 članov glasovalo, da verujejo v Boga, nekaj čez 300 pa, da ne verujejo. Ali je to glasovanje pošteno? Kontrole ni nobene podpisati se ni treba. Slednje priča o poštenosti:

Neki Olin Joslin poroča istu listu, da je sedel na postu in je držal v rokah "News". Je list prečital, ga je položil na stran. Takoj je priskočil na deček in vprašal za list. Na vprašanje, kaj bo z listom, je odgovoril: "Nabiram liste za Jezusa." Kako to? Tako: Deček je segel v žep in pokazal devet rezanih vprašalnic, ki jih je nabiral na postaji.

Tako se glasuje za Jezusa!

Sinokarji!

Ameriški listi poročajo vendar o smrti japonskega mikala (cesarja). Mikado naj bo tak prijazen in naj enkrat zares mre, drugače naši žurnalisti p mrejo same nervoznosti.

Dobre novice iz Jugoslavije. Srbski radikalni so umrli s Poličem vred.

Zdaj so tiho?

Vsi oni dolaroljubi, ki tako radi rešujejo primorske Slovence, bi morali zdaj navdušeno pe za vojno z Italijo. Mussolini, nekoliko segrel Jugoslavijo, zdaj bi treba nabijati, dokler se ne ohladi. Kje so?

Se je nekoliko upanja.

Ne poznam Toneta osebe vendar upam, da ni tako grd kot je naslikan v frančiškanski "papiju".

Male lumpe obežajo...

Se en zločinec rogovili pros po deželi — in policija se zmešni zanj.

Zakaj ne aretirajo lopova? Je stari "Santa Claus".

Pravijo, da daje z obema rokama, vse razdaje—kje pa jemlje? Zakaj se navna deca vpraša, kje vzame vse to?

Stari bradač je nevaren roj in zakonu. Otroke zavaja v nasipnost in pretirana upanja, o rastlo deco podi v bankrot in bja veselje do dela ter indiv dualno incetivo. Resnično, sta mrha je socialist! Se boljše je, večji kot Calles, to bi moral biti takoj aretirani deportiran v Rusijo, kamor sp da!

Kaj je življenje.

Dragi K. T. B.! Razni naši razpravljajo kaj je življenje. Po mojem mnenju ni nič drugega, kakor življenje. Življenje je nad 30 let, mi lahko verjame kdor hoče: Življenje je dala 12, 13 ali 14 ur na dan potem pa ješ in spiš, in zopet delaš, ješ in spiš. V nedeljo pa ješ tako, da imaš mačko za bota. Bodi pokoren. Ne zahtevaj višje plače, ker to je že puni ne glej se v ogledalu, da se ne prestrašiš! Delaj tako, da eden brezposelni delavec vedno na česti. Ne brigaj se zanj, prav crkne gladi, smeja se mu. Ako te pa hrbet boli, ko je preveč dela, namazi se z alkoholom ali s čim podobnim. Ne brigaj se kaj se godi po svetu in oprost bebo. To je življenje. — Proletor iz Indiane.

K. T. B.

bilo na izpregled, menda zato ker je čakal na "Desetega brata", da bi apet Dolefa markiral, ker pa omenjenega Jurčevca junaka le ni bilo naokoli, je sklenil odnehati s pasivno rezistenco ter je zopet tu!

Ker je "east" precej obširen mi ni mogoče navesti vseh igralcev in igralk. Vem pa, da so v vlogi v zmornih rokah in da bo "Ciganin" nov triumf za umorne "Cankarjeve" kulturne delavce. Ako vstopnice še nimaš, si jo preskrbiš takoj v naših bližini Mary Kushlan v S. N. D.—Režiser.

Srednjeveška umetnost in cerkev

Joseph McCabe.

(KONEC.)

Tako vidimo, da je bila nova tipka odkrita, ki je pričela dati nove glasove, kateri so počasi odmevali po Italiji. Florenca je sedaj imela materialnih okoliščin za umetnost: bogastva, poltenosti in zdravega skepticizma. Druga italijanska mesta so pa šla še naprej in so že imela svoje slikarske šole. V petnajstem stoletju so Turki zavzeli Carigrad in cele skupine grških umetnikov je pobegnilo od tam v Italijo. Renesanca — prerojenje klasične umetnosti in literature — je vstopila na dan in je uveljavila humanizirano gibanje. Večji del Evrope je bil uspešno po tem gibanju razsvetljen, in visoka literatura ali visoka umetnost se je prikazala v mnogih deželah.

Slike za nove krasne cerkve, za papeže in škofove in opate, so bile predmeti, katere se je zahtevalo vstopovod. Ti predmeti pa so bili tudi profitno, tako da so slikarji bili v začetku te dobe v glavnem zaposleni s svetniškimi subjekti. Umetniki so naslikali Devico in otroka, ne zato, ker so čutili religiozno igranje ali inspiracijo v sebi,

pač pa zato, ker jim je bilo tako naročeno, da jih naslikajo. Življenje vsakega velikega umetnika tedanje dobe ni nič drugega kot serija popotovanj, da izvrši svoja naročila. Ako si je zaželel posvetiti vladar, kardinal ali papež, da mu naslika njegov portret, je bila inspiracija umetnika ravno ista.

Ta doba, pravi kompleks okoliščin, ki sem jih opisal, je pošklicala in priključala celo vrsto umetnikov-mojstrov — in oni so slikali in ustvarjali, kar so njihovi klijenti zahtevali. Isti umetnik je naslikal kar imenujemo nesramne in kar imenujemo odkritosrečno religiozne portrete in slike. Fra Filippo Lippi, menih-reneget, je naslikal veliko število krasnih slik na stenah raznih cerkev. Zakaj bi jih ne? On je bil zmožen, kakor kateri drugi artist, dati svojemu svetniku ekstatični izraz ali pa njegovemu Kristu pravilno figuro veličanstva. Botticelli, katerega nabožne slike se slave, je čisto slikal paganske bogove iz njih mitologije in tudi alegorične slike je ustvaril prav tako krasno.

V madridskem muzeju del Prado — v Dolgi galeriji — bodo nekateri mojih čitateljev lahko videli verzijo Murilla, slavno delo "Brezmadežno spočetje": prvotna slika je narejena po neki pripovedki, poznejša

pa je sanjava, nerazločna, ki ima mistični efekt "idealiziranja". Meni se dopade prva — zopet heretično — toda obe sta samo umetniški ekspresiji. Slikarji iz renesančne dobe, ki so slikali vsakdanje ljudi in scene, so bili prav tako inspirirani, kakor drugi, ki so slikali nabožne figure. Niti prvi niti drugi niso bili ne kristjani ne pagani, kar se tiče njih inspiracije. Bili so veliki umetniki. Ako bi bilo krščanstvo poginilo pod vzdigajočim valom kritizma trinajstega in štirinajstega stoletja, tedaj bi mi imeli velike umetniške slikarje iz renesančne dobe s prav nič pomajnsano glorio. Oni so del storile evropske evolucije.

V tem sekulariziranju ali humaniziranju umetnosti imamo odgovor za rimo-katoličane, kateri tako radi narišejo fantastične zaključke o nehanju velike umetnosti, ker je polovica Evrope postala protestantska.

Veliko odgovorov je. Eden izmed teh je, da se je spomladna doba Evrope nagibala k zatonu. Zlate dobe umetnosti nikdar ne trajajo indefinitivno. Atenaka kakor vsaka druga umetnost je degenerirala po stoletju ali več. Romanaka umetnost je jela propadati na Nemškem, gotaka umetnost je lezla k zatonu na Francoskem, že dolgo predno se je protestantizem porodil. Flo-

rentska slikarska šola, ki je bila najprva, je imela kaj kratko življenje. Rimska šola je tudi kmalu zaspala, četudi je ostala v Rimu ista vera in so papeži še imeli velikanse zaklade, da bi lahko povzpeli umetnost. Še precej proč od puritanskih predsodkov reformacije, se je doba srednjeveške umetnosti bližala odkazanemu terminu; in končno lahko protestantje zavrnejo svojega krščanskega rivala, da je njihova puritanska umetnost bila zvesta Kristu in da mu je bila katoliška "inpiracija" nezvesta.

Zgodovinska resnica je, da je bila umetnost že humanizirana, in valed tega se ni mogla reformacija prav nič vmešavati v njo. Ako bi bila ostala umetnost še v rokah menihov kot sveto opravilo, tedaj bi jo prav gotovo Luther in Calvin ruinirala, kakor je cerkev uničila pagansko umetnost. Ona dva sta prav tako sovražila slike svetnikov in Marije ter vse take ropotije, kakor so zgodnji kristjani sovražili kipe Merkurijske ali Isais. Umetnik bi v resnici že od gladi poginil, ako bi še ne pričel slikati ljudi in narave za navadne ljudi in njihove civilne gradbe. Strogi protestantje bodo mogoče protestirali še celo proti temu iz razloga, da je bila umetnost smatrana kot lukusa; toda nič verskega nasprotstva bi ne imele, ako bi si dal kakšen župan napraviti svoj portret, ali pa če bi umetnik naslikal Reno ali pa kaj podobnega.

Umetnost ostane umetnost v vseh dobah in ni stvar, ki bi jo šele religija inspirirala, ali pa patriotizem ali kaka druga emocija. Umetnost je bila prva manifestacija na tem planetu, ki je manifestirala superiornost in obetanje človeka. Še dolgo predno je človek pričel graditi najprimitivnejše temple je bil umetnik. Zemlja prazgodovinskih bivaljših in kavernov je polna poskusov, da se reproducira človeka, naravo; rabe in klesanja nam kažejo, da je bila umetnost, kot jo sedaj imenujemo, rojena še pred dvajset tisoč leti. To je bila prva višja človeška kvaliteta, ki se je pričela izražati v delih človeka. Veliko imamo dokazov iz kamene dobe, kakor tudi iz vseh poznejših dob, katere nam potrjujejo, da je človek že zgodaj pričel ustvarjati umetnost, seveda na primitivnem način.

In tako se je dvigala naprej. Vzvišena umetniška doba naglašala intelektualno gibanje, naka se izgubi, ako se to gibanje stopnjema razvija in napreduje. Visoka umetnost srednjega veka je bila prvi simptom, da se je človek jel probujati iz barbarizma in da je bil še enkrat pripravljen korakati naprej do visoke intelektualne kulture. Pripisovati umetnost eni potezi slavljajočega barbarizma, njegovi religiji, je čudna perversija zgodovine in psihologije.

In to nam daje končni ključ do povrnosti za umetnost naših humanističnih časov. Civilizacija je intelektualizirana. Mi ne smemo dogmatizirati, toda zgleda — iz zgodovine — kakor da bi mi ne mogli imeti oboje — visoke umetnosti in racionalne kulture. Visoka umetnost spada zgodnjemu človeku civilizacije. Mi nimamo nikake visoke umetnosti, ne zato ker imamo tako malo religije, ampak zato ker imamo nekaj kar nadomešča oboje. Toda lahko pa si zapomnimo, da se nekatere civilizacije povrnejo dvakrat k visoki umetniški črti. Mi še ne vemo, katera nova strast, nova socialna in ekonomska revolucija nam bo upostavila inspiracijo. Pa tudi ne vemo, če nam bo krenitev naše domišljije v smer velike konstruktivnosti vede pomenila samo začasno osekko umetniškega ustvarjanja. Vemo pa, da splošna difuzija dobrega okusa, celitve visoke umetnosti, ki nam je podeljena, je veliko večje vrednosti za človeški rod, kakor pa obnovljena proizvodnja; in to je kar naša doba dosega in bo progresivno dosegala.

Ali šli bi smati pravilno pisati in štiti angleško? Naredi si "Slovensko-angliško slovar", katere je izdal in ima na prodaj književna matiča S. N. P. J.

Papir iz šote.

Madison, Wis. — V Westfieldu zgradi novo tovarno za izdelovanje papirja iz šote po novem procesu, katerega je izumil Carl C. Roth, bivši papirniški zvedenec v Nemčiji. V Wisconsinu je več stotisoč akrov močvirja s šoto, katero zdaj porabi-jo za papir. Ta material bo zelo poceni.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Nov. 30-1926) pomeni, da vam je naročina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustatvimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napakega naslova, piškite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Ciceru za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člana \$5.50.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnine lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

SAMO 6 DNI PREKO

PARIS - 27. dec. in 15. jan.
FRANCE - 8. jan. in 29. jan.

MAVER-PARIŠKO PRISTANČE

French Line
100 N. Dearborn St., Chicago, Ill.
ali lokalni agentje.

Vdova, ki je šla po denar za pogreb moža, je izgnila.
Chicago. — Lillian Lindstrom, 43, je stopila ven iz hiše, da dobi pri znanih posojila, da bi kopljela svojega moža, ki je bil najden v neki bližnji aleji ubit, je izgnila in ni od tedaj nikake sledi za njo. Živela je na 2114 North avenuji.

ZENITVENA PONUDBA.

Pozor Slovenke! Slovenec srednje starosti se želim seznaniti s Slovenko v starosti 35 do 45 let v svrhu zenitve. Na denar se ne gleda. Samo one, ki so resnega mišljenja naj pišejo na naslov: Slovenec, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. — (Adv.)

DRAM. DRUŠTVO "IVAN CANKAR"

vprizori

V NEDELJO, 19. DECEMBRA, 1926

krasen igrak

"CIGANIN"

v 3 dejanjih

In hrvaščino prevaj Louis Beniger

na odru S. N. Doma, Cleveland, O.

OSEBE:

Gorazd Spahovec, grof.....	Erazem Gorazd
Grga Kralovec, postaren bogat samec.....	Jos. F. Trbičan
Ivan, njegov nečak.....	Frank Plut
Maks Bajtar.....	Jakov Homov
Rada, njegova žena.....	Jennie Dagarin
Evica, njena hči iz prvega zakona.....	Emily Svigel
Živko, cigan.....	Anton Epich
Petko, njegov sin.....	Vatro Grill
Rolica, njegova hči.....	Mary Grill
Joža, Spahovec polica.....	Frank Mahne
Kimavec.....	Jos. Mrhar
Mara.....	Ema Oblak
Anka.....	Dani Oblak
Spela.....	Josie Močnik
Staršina.....	Frank Klement
Tovariš.....	Carl Segulin
Svatje.....	

Igre "Ciganin" je nekaj posebnega ter tako krasnega, da je ne sme zamuditi noben ljubitelj dramatik.

Petje-solosevi, dueti in zbori spremljani na klavir, ciganovo igranje na goali-romantični ljubavi prisori-komični in žalostni, srce trgajoči prisori!

Obitavstvo iz vseh krajev vabljen na veliko vdeležbo.
Začetek: Popoldne ob 2. uri.—Zvečer ob 7.30
Našira—Vatro Grill

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

Ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENCI—izvrstna krasna knjiga, obsega 682 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane...\$5.00
Slovensko-Angliška Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, s dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo...\$2.00
Zakon Biogenizma—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro...\$1.50
Pater Malaventura—V Kabareta—zanimiva povest iz življenja ameriških francikanov, in doživljaj rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami...\$1.50
Zajednici—različna povest in prava ilustracija doleži skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki...\$1.75
Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je pisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek...\$1.00
Zapiski S. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo...50c
"Hrbitenica"—drama v treh dejanjih s prologom in epilogom—mehko vezana, stane samo...25c

Pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI"

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJENA VSA V TISKARSKO OBRT
SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in sode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO
S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA
V SVOJI TISKARNI

CENE ZMERNE, UNILSKO DELO PRVE VESTE

VSA POJAENILA DAJE VOĐSTVO TISKARNE

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-58 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBNE NA REKODI KUDI VSA USTIMENA POJAENILA

J. R. Machari:

RIM

Poslovenil V. M. Zalar.

(Dolje.)

San Clemente. Starodavna bazilika, ki ji niso pokvarile restavracije značaja. V nji počiva sv. Klement, baje tretji škof rimski izza Petra, njegovo truplo sta prinesla v Rim od bregov Črnega morja slovenski blagovestniki.

V tej baziliki so bili cerkveni koncilji, nekoliko papežev je bilo tukaj izvoljenih, in Gregor Veliki je pridigoval tu svoje homilije. Edina od rimskih cerkev, ki je ohranila ureditve starokrščanskih molitvic: v sredi s mramorjem ograjen in proti oltarju odprt kor s dvema ambonama, raz katere so brali ljudstvu liste in evangelije. Na oboku nad glavnim oltarjem mozaike iz 12. stoletja, ilustracije neokusne in siromadne nabožne mistike onih dob. V stranski kapeli sv. Katarine Masaceljeve freske, ki jih je tako pogosto hodil gledat udičij Raf-fael. V drugi kapeli moderne freske, ki predstavljajo scene iz življenja sv. Cirila in Metoda, slikane na stroške Strossmayerjeve.

Irski dominikan, (njihova cerkev in samostan), naju vede v podzemeljsko cerkev, prvotno svetilišče, sezidano takoj po milanskem ediktu Konstantinovem, in kakor ni drugače pričakovati, postavljeno v antično svetilišče Mithrovo. Temni stebri, kvadri v stenah in tlak — vse to je videlo druge čase in druge ljudi. Le freske so prišle še zraven, po svoji starosti znamenite freske, katerih potonek je videlo sedmo stoletje, ko je papež Gregor Veliki spoznal, da krščanstvo brez slik ne more izhajati. In vse to ubogo abecedovanje začetkov govori iz njih, nerodno izražanje nejasnih predstav, boj z barvo, tavanje na slepo. Nadaljnje freske spadajo v deveto in enajsto stoletje, kažejo prizore iz življenja vsakovrstnih svetnikov, in so s prejšnjimi vred zgodovina abecede krščanskega slikarstva.

Vlaga, plesen in mrak leži v tem podzemeljskem prostoru. Celo frater dominikan ugasne svečo, kašlja in vpraša, ali hočeva že ven. Hočeva.

V samostanu sv. Klementa je umrl apostol Ciril, in je bil pokopan v tej cerkvi. Toda za njegov grob se ne ve, kar je izsililo našemu dobremu Slavjanu Janu Kollarju, že pred dobrih šestdesetimi leti ta-le vzdih: "Mi pa, žalbog! akoravno smo vso cerkev kar najmarljiveje prebrskali, nismo mogli najti nobene sledu ali napisu o Cirilu. Ob straneh cerkve, kjer je bilo po sporočilu letopiscev truplo Cirilovo pokopano, so zdaj nagrobni spomeniki in napisi čisto drugih novejših laških škofov, in sicer na levi dveh, na desni enega. Kako nas je ta brezbržnost Rimljanov nasproti Cirilu vznevoljila in bolela, si vsak od naših bralcev lahko predstavlja."

Naivnež Kollar! Rim, ki ima na tisoče in tisoče lastnih svetnikov vseh stopenj, naj mu morda še skrbi za kakega takega priptepca Cirila.

Santa Maria della Vittoria. Devica Marija Zmagoslavna bi rekli po domače. Cerkev device Marije je sploh v Rimu preko osemdesetero. Ta-le zanima nas Čehe, Sofija Petrovna, ker ima nekako zvezo z našo zgodovino. Sicer je to edina zveza, ki jo ima Rim z nami. Cesar Otto III. je sicer hotel postaviti na otoku v Tiberi cerkev na čast sv. Vojtehu, praškemu škofu in svojemu prijatelju, toda umrl je prezgodaj in mesto sv. Vojtehu so postavili tisto cerkev sv. Jerneju, kar je pripravilo našemu razdražljivemu svetniku gotovo tudi v nebeških marsikak grenak trenutek. In tako nam je ostala samo ta-le ljuba devica Marija Zmagoslavna.

In do te smo prišli tako-le. Naše razmerje do Rima je bilo vedno nekoliko napeto. O Kristu gospodu je govoril nam, kakor vsem polabakim in baltičkim Slovanom, s jezikom okrvavljenih mečev, s pošari in nasiljem. Našega največjega Premisljaka je ubil pred bitko na Moravskem polju, in z njegovim dovoljenjem je rimski kralj Rudolf po tej bitki razsekal našo slavo in veličino. In mi smo se vendar spet predramili. In ker smo bili kristjani ne po črki, temveč po duhu, smo začeli gledati kritično na glavo tega krščanskega sveta in njene izvrševalne ude. In našli smo, da je glava gnla in njeni udje ničvredni. To smo jim povedali. Milič iz Kromerija je celo odkril, da je Antikrist že na svetu in da, ta Antikrist ni nihče drugi nego — Rim. In napotil se je celo v Rim, da bi povedal to papežu samemu. Papež je bil v Avignonu, Milič, da ne bi tratil časa, je prišel na vrata šentpeterske cerkve list, v katerem je razglasil vsemu ljudstvu, da hoče razodeti prihod in sedež Antikrista. Naivni človek! Prav v šentpeterski cerkvi ga je dal rimski inkvizitor prijeti in zapreti pri minoritih v Aracoeli — menihi-prosjaki so med tem oznanjali v Pragi s prižnice, da bo ta krivoverec kmalu sešgan. Toda krivoverec je imel priporočilo plemo cesarja Karla IV. in pred Karlom IV. je imel respekt celo sv. oče Urban V., ki je prišel v Rim dal takoj Miliča izpustiti, da, še s častmi ga je obispal — ni čuda, da se je Milič omečal in pri svojem Antikristu nekoliko odjenjal. Tudi Miličev učenec, Matej iz Janova, ki je nastopil pot svojega mojstra, je našel po dobah ogorčenja modus vivendi z Rimom, ko mu je bil papež pripomogel do kanonikega mesta pri sv. Vidu — toda duh nasprotstva proti Rimu in veliki glas vesti se na Češkem ni dal potolažiti in se je izkristaliziral v dveh novih prekrasnih tipih, v poštemem značaju Jana Husa in v fascinirajoči genialni postavi Jeronima Praškega. In zdaj sta trčila dva svetova drugi od drugega: svet laži in prevare, in svet prepričanja in resnice. Svet laži in prevare je bil v stiskah in je segel po nasilstvu: Hus in Jeronim sta končala na grmadi. Ni je krasnejše dobe v naši zgodovini, nego ta dvigajoča se linija vedno čistjega in čistjega duha nasprotstva, in ni je slavnejše dobe nad to, ki je takoj sledila: čisti in jasni duh nasprotja je prevzel ves narod in ga je okreplil za čudovite boje, ki ni mogoče misliti nanje brez ponosnega razburjenja.

Toda Antikrist se je spametoval: prevaril je zmagoviti in akromni narod s kompaktati, in ko si je bil lahko in poštenjak zamenjal svoje sulice z miroljubnimi cepci — mu je vzel tudi kompaktate. In spoznal je, da je važnejše uničiti Jurja iz Podbrad, kralja-kalikatinca, nego izkušati pregnati Turka iz Evrope. Pa češki narod se z vsem tem ni dal potolažiti in ponižati — le ogorčenje mu je raslo in njegova življenska ideja je bila, živeti brez Rima. Zato se je po večini naklonil k nemški reformaciji, ki je rasla pod srečnejšimi avspicijami nego njegova lastna reformacija nekda. Svet prevare in laži je spet videl, da je v nevarnosti, in v groznjaji, nego dvesto let popreje. Kakor nekda na antični imperij, tako so se valili valovi upora prav do gora Italije same, in Rim je čutil, da bo ta invazija duševnega orožja pogubnejša nego invazija herulskih in vzhodnogotskih mečev nekda. In spojil je svoje interese z dinastičnimi interesi takrat najmočnejše rodovine v Evropi, in vsakej je prvo rano na najranljivejšem mestu izčrpanemu, nepolitličnemu narodu, ki ga je vodilo bolj čustvo nego hladni razum: bavarski mezniki, plačani s denarjem papeža Pavla V. — in ta je lahko plačal, saj je bil iz bogate rodovine Borg-hese — so dobili bitko na Beli gori.

(Dolje prihodnje)